

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

סדר הקריאות במועדים

ל' ב' משנה: בפסח קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים (ויקרא כב, כו-כג, מד).

בעצרת - שבעה שבועות (דברים טו, יט - טז, יז).

בראש השנה - בחדש השביעי באחד לחדש (ויקרא כג).

ביום הכיפורים - אחרי מות (ויקרא טז).

ביו"ט הראשון של חג (הסוכות) - קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים. ובשאר כל ימות החג (בחול המועד), בקרבנות החג (המוספים).

בחנוכה - בנשיאים (במדבר ז).

בפורים - ויבא עמלק (שמות יז).

בראשי חדשים - ובראשי חדשיכם (במדבר כח).

במעמדות - במעשה בראשית (בראשית א, א-ב, ג).

ל"א א' בתעניות - ברכות וקללות. אין מפסיקין בקללות, אלא אחד קורא את כולן.

בשני ובחמישי בשבת במנחה קורין כסדרן. ואין עולים להם מן החשבון.

(המשך משנה: (והמקור לקריאה בכל מועד בעניינו) שנאמר: **וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה אֶת מַעֲדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**⁴; מצותן שיהו קורין כל אחד ואחד בזמנו.

תנו רבנן²: בפסח קורין בפרשת מועדות ומפטירין בפסח גלגל (ביהושע)³.

והאידינא דאיכא תרי יומי, יומא קמא בפסח גלגל, ולמחר, בפסח יאשיהו.

אמר אביי: והאידינא נהוג עלמא למיקרי משך תורא⁴, קדש בכספא⁵, פסל במדברא⁶, שלח בוכרא⁷.

(המשך הברייתא: בעצרת (=שבועות) 'שבעה שבועות'⁸, ומפטירין בחבקוק. אחרים אומרים: (בשבועות קוראים)

1. ויקרא, פר' אמור, כג, מד.

2. הכי גרסינן: תנו רבנן בפסח קורין בפרשת מועדות כו' - ברייתא שלימה היא עד 'ושאר כל ימות החג קורין בקרבנות החג'. אלא שבעלי הגמרא אפסיקוה לפרש בכל מועד יום ביום מה תיקנו האחרונים שנהגו לעשות שני ימים לקרות ביום שני, לפי שהברייתא נשנית בארץ ישראל שאין עושין יום טוב אלא יום אחד. רש"י.

3. יהושע ה, ב-כז. ומנהג ספרד, מוסיפים פסוק שאחריו, וא (שהם פרשה אחת סתומה).

4. "משכו" בא' פסח, "שור או כשב" בב' פסח.

5. "קדש לי כל בכור" בג' פסח, "אם כסף תלוה את עמי" בד' פסח.

6. "פסל לך" בה' פסח, "וידבר ה' אל משה במדבר סיני" בו' פסח.

7. "בשלח" בז' פסח, "כל הבכור" בח' פסח.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

"בחדש השלישי", ומפטירין במרכבה.

והאידינא דאיכא תרי יומי עבדינן כתרוייהו, ואיפכא (ביום א' כאחרים, וביום ב' כתנא קמא).

(המשך הברייתא:) בראש השנה "בחדש השביעי", ומפטירין "הבן יקיר לי אפרים"? ויש אומרים: "וה' פקד את שרה", ומפטירין בחנה.⁴⁰

והאידינא דאיכא תרי יומי, יומא קמא כיש אומרים (קוראים וה' פקד, ומפטירים בחנה), למחר "והאלהים נסה את אברהם" (פרשת העקידה), ומפטירין "הבן יקיר".

(המשך הברייתא:) ביוה"כ קורין "אחרי מות", ומפטירין "כי כה אמר רם ונשא", ובמנחה קורין בעריות,⁴¹ ומפטירין ביונה.

(המשך הברייתא:) יו"ט הראשון של חג (סוכות) קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים, ומפטירין "הנה יום בא לה".

והאידינא דאיכא תרי יומי, למחר מיקרא הכי נמי קרינן (גם למחרת קוראים פרשת המועדות שבתו"כ). אפטורי מאי מפטירין? ויקהלו אל המלך שלמה.

(המשך הברייתא:) ושאר כל ימות החג קורין בקרבנות החג.

יו"ט האחרון (שמיני עצרת) קורין "כל הבכור", (אלא שמתחילים מ"עשר תעשר את כל תבואת זרעך" לפי שיש בה הרבה) מצוות וחוקים,⁴² ובכור (ולאחר מכן קוראים "כל הבכור"),⁴³ ומפטירין "ויהי ככלות שלמה". למחר (יו"ט שני של גלויות) קורין "וזאת הברכה", ומפטירין "ויעמד שלמה".

אמר רב הונא אמר רב: שבת שחל להיות בחולו של מועד, בין בפסח בין בסוכות, מקרא קרינן "ראה אתה".⁴⁴ אפטורי - בפסח "העצמות היבשות", ובסוכות "ביום בא גוג".

שיטות הראשונים

הקריאה בשמונת ימי הפסח: כתב הרמב"ם, "מפסיקין למועדות וליום הפפורים, וקוראין בענין המועד, לא בסדר השבת. ומשה רבנו תקן להן לישראל שיהיו קוראין בכל מועד ענינו, ושואלין ודורשין בענינו שליום בכל מועד ומועד. ומה הן

8. פרשת כל הבכור, דברים טו, טז-ז.

9. ירמיהו לא, א-ט. משום סיום הפסוק "כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד" וגו' "רחם ארחמנו נאום ה'".

10. שמואל א, א-ג, ב. לפי שחנה נפקדה בשמואל בראש השנה.

11. ויקרא יח, א-ל. שמי שיש עבירות בידו יפוש מהן, לפי שהעבירות עבירה מצויה, שנפשו של אדם מחמדתן ויצרו תוקפו. רש"י.

12. הנהוגות בחג באותו זמן, שהוא זמן אסיף, ועת שהעניים צריכין לאסוף מאכל לביתם. ועוד יש באותה פרשה: מצות מעשר עני, ומצות נתון תתן ופתוח תפתח והענק תעניק לעבד עברי, ושילוח חפשי, והעבט תעביטנו. רש"י.

13. הגירסה כאן לא כל כך ברורה. ור' דק"ס.

14. שמות לג, ג-ד, לז, כו. שמוזכרים בה מצות שבת ושלושת רגלים, וגם יש בה רמז לחול המועד.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

קוראין? בפסח - בפרשת המועדות שבתורת פהנים (ויקרא כג). וכבר נהגו העם לקרות ביום טוב ראשון 'משכו' (שמות יב, כא), ומפטרין ב'פסח גלגל' (יהושע ה); וביום טוב שני - 'שור או כשב' (ויקרא כב, כז), ומפטרין ב'פסח יאשיהו' (מלכים ב כג); בשלישי - 'קדש לי' (שמות יג, ב); ברביעי - 'אם פסח תלוה את עמי' (שם כב, כד); בחמישי - 'פסל לה' (שם לד, א); בששי - 'ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו' (במדבר ט, ב); ביום טוב אחרון - 'בניה בשלח' (שמות יג, יז) עד סוף השירה, ומפטרין 'וידבר דוד ליי' (שמואל ב כב, א); ובשמיני - 'כל הבכור' (דברים טו, יט), ומפטרין 'עוד היום בנב לעמד' (ישעיה י, לב).

סדר הקריאה בשמיני עצרת: כתב הר"ן, יש נוסחאות בגמרא שכתוב בהן קורין מצות וחוקים וכל הבכור.¹⁵ ולפי נוסחא זו משמע שלעולם מתחיל מן 'עשר תעשר' וכו'. ומסיים הר"ן, ואנו, בשמיני חג העצרת לעולם מתחילין 'עשר תעשר', בין בחול בין בשבת; ובשאר המועדות - בשמיני של פסח ובשני של עצרת - מתחיל בחול 'כל הבכור', ובשבת 'עשר תעשר'. ובאבודרהם כתב, שאם חל שמיני עצרת בחול, מתחיל מ'כל הבכור'. ואם חל שבת, מתחיל מ'עשר תעשר'. וכן פסק השו"ע.¹⁶

ההפטרה בשמיני עצרת: בברייתא כתוב, שביום טוב האחרון, מפטרין "ויהי ככלות שלמה". והרי"ף כתב כגירסה זו,¹⁷ וכתב שיש ספרים שגרסו 'ויהי אחרי מות משה'.¹⁸ וכן הביא הרמב"ם שני המנהגים. ותוספות כתבו, יש אומרים שרב האי גאון תקן לומר 'ויהי אחרי מות משה', אבל אינן יודעין הסברא אמאי שינה סדר הש"ס. והרא"ש כתב שכן איתא בירושלמי, והכי נהגינן. וכן פסק השו"ע.¹⁹

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות פסח, סימן תצ)

ה. סימן הפרשיות של שמונת ימי הפסח, משך, תורא, קדש, בכספא, פסל, במדברא, שלח, בוכרא; וזה הסדר לא ישתנה כי אם כשחל פסח ביום ה', שביום שלישי שהוא שבת קורא 'ראה אתה אומר אלי שהוא פסל, וביום א' ב' ג' קורין קדש, בכספא, במדברא.

(או"ח, הלכות לולב, סימן תרסח)

ב. שחרית מוציאין שלשה ספרים, וקורין באחד מןזאת הברכה עד סוף התורה; ובשני, בראשית עד אשר ברא אלהים לעשות; ובשלישי, ביום השמיני עצרת, ומפטר: ויהי אחרי מות משה. ובמקום שעושין שני ימים טובים אין מוציאין ביום הראשון אלא שני ספרים, וקורין באחד חמשה בפרשת ראה מפל הבכור, ואם הוא שבת קורין ז' ומתחילין: עשר תעשר, והמפטר קורא בשני: ביום השמיני עצרת, ומפטר במלכים: ויהי ככלות שלמה, ומחזיר הספרים ואומר קדיש, ומכריז: משיב הרוח ומוריד הגשם.

15. כלומר שמתחילין בפרשת 'עשר תעשר', וקרי ליה מצות וחוקים לפי שיש באותה פרשה מצוות וחוקים הרבה הנוהגות באותו זמן, וכמבואר לעיל ברש"י.

16. או"ח תרסח, ב. והמשנ"ב (ס"ק יב) כתב, ואנו מתחילין 'עשר תעשר' אפילו חל בחול, מפני שהוא זמן מעשרות ומתנות עניים. אמנם בדיעבד, אם כבר בירך אדעתא לקרות 'כל הבכור', אין צריך לחזור. מקורות: ר"ן (יא א ברי"ף, ד"ה קורין). אבודרהם (יום שמיני ושמחת תורה). ור' הגהות מיימוניות (הל' תפילה יג, ב, אות ז).

17. וביאר הר"ן, לפי שכתוב בה ביום השמיני שלח את העם ויום שמיני של חג היה.

18. יהושע א, א. וביאר הר"ן, לפי שחתמנו בפטירתו של משה רבינו ע"ה מפטרין במה שצוה הקדוש ברוך הוא לאחר שנפטר ליהושע תלמידו.

19. או"ח תרסח, ב. מקורות: רי"ף ור"ן (יא א ברי"ף). תוספות (ל"א א, ד"ה למחר). רא"ש (סי' י). רמב"ם (הל' תפילה יג, ב).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

סדר הקריאה בחנוכה

(ל"א א') (שנינו במשנה): בחנוכה, בנשיאים. ומפטירין בנרות דזכריה.

ואי מיקלעי שתי שבתות (בחנוכה, גם בראשון וגם בשמיני של חנוכה): קמייתא בנרות דזכריה, בתרייתא בנרות שלמה.

שיטות הראשונים

הקריאה ביום הראשון: שנינו, בחנוכה בנשיאים. **אור זרוע וריא"ז** כתבו, שנהגו לקרות ביום הראשון, מ'יְהִי בְיוֹם פְּלוֹת מִשָּׁה', עד 'זָה קָרְבַּן נְחֻשׁוֹן בֶּן עֲמִינַדָב'. **והרמב"ם** כתב, שמתחילים בברכת כהנים. וכן פסק השו"ע. **והרמ"א** כתב שהמנהג **כאור זרוע**.²⁰

חלוקת הקריאה ביום הראשון: **האור זרוע** כתב, יומא קמא קרי כהן מן 'יְהִי בְיוֹם פְּלוֹת מִשָּׁה לְהַקִּים אֶת הַמִּשְׁכָּן' עד 'לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן'. ולוי קרי מן 'קַח מֵאֲתָם', עד 'לְחֻנְפַת הַמִּזְבֵּחַ'. וישראל קרי מן 'יְהִי הַמִּקְרִיב', עד סיפא דפיסקא. וכן כתב **השו"ע**, שקריאת כהן ולוי עד 'לְחֻנְפַת הַמִּזְבֵּחַ', וישראל קורא 'בְיוֹם הָרִאשׁוֹן' (קרבו נחשון בן עמינדב). ובספר **'המנהגים'** (טירנא), כתב: לוי, חצי נחשון עד 'קִטְרֶת', ישראל משלימו. וכן פסק **הרמ"א**.²¹

הקריאה מיום שני ואילך: דעת **תוספות**, **אור זרוע**, **הגהות מיימוניות**, **וריא"ז**, ששניים ראשונים קוראים בנשיא היום, והשלישי קורא את קרבן יום המחרת. ומדברי **הרמב"ם** נראה שגם שלישי קורא בקרבן היום.²² וכן פסק **השו"ע**. **והרמ"א** כתב שהמנהג **כתוספות**.²³

הקריאה ביום השמיני: **הרמב"ם** כתב "יום שְׁמִינִי, קורין מיום הַשְּׁמִינִי עד סוף כָּל הַקְּרָבָנוֹת עד סוף הַסֵּדֶר." **ובמסכת סופרים** איתא שקורין עד סוף פרשה ראשונה של בהעלותך (עד 'כֹּן עֲשֵׂה אֶת הַמִּנְחָה'). וכן כתב **ב'מנהגים'**. וכתב **הטור** שהוא כדי להשלים של חנוכה בסדר הנרות, ומנהג יפה הוא. וכן פסקו **שו"ע ורמ"א**.²⁴

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות חנוכה, סימן תרפד)

א. קורין בְּקְרָבָנוֹת הַנְּשִׂאִים שֶׁבְּפָרְשַׁת נְשָׂא, שֶׁלֹּשָׁה בְּכָל יוֹם; וּמִתְחִלִּין בְּבִרְכַּת כֹּהֲנִים (וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁמִתְחִלִּין בְּיוֹם פְּלוֹת מִשָּׁה (טור), וְכֵן אֵנוּ נוֹהֲגִין). וְקוֹרֵא אוֹתוֹ עִם כֹּהֵן וְלוֹי, וְיִשְׂרָאֵל קוֹרֵא בְיוֹם הָרִאשׁוֹן. (וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַכֹּהֵן קוֹרֵא כָּל אוֹתָהּ הַפָּרָשָׁה עַד בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן, וְהַלוֹי וְיִשְׂרָאֵל קוֹרֵין בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן (מְנַהֲגִים). וְכֵן נוֹהֲגִין); בְּיוֹם שֵׁנִי קוֹרֵא כֹהֵן בְּיוֹם הַשְּׁנִי עַד פֶּר אֶחָד בֶּן בָּקָר, וְלוֹי עַד בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְיִשְׂרָאֵל חוּצָר וְקוֹרֵא: בְּיוֹם הַשְּׁנִי, וְעַל דֶּרֶךְ זֶה בְּכָל יוֹם. **הגה:** וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיִּשְׂרָאֵל קוֹרֵא

20. או"ח תרפד,א. מקורות: אור זרוע (ס' שצד). ריא"ז (הלכה ה סעי' א). רמב"ם (הל' תפילה יג,ז).

21. או"ח תרפד,א. יש להעיר שב'דרכי משה' (אות א) כתב על פי ספר 'המנהגים', שלוי קורא עד 'לחנוכת המזבח', וישראל קורא קרבנו של נחשון שלם. וצ"ב. מקורות: אור זרוע (ס' שצד). ספר המנהגים (לרבי יצחק אייזיק טירנא, חנוכה, אות לא).

22. זה לשונו: "ביום הראשון קורין מברכת כהנים עד סוף קרבן המקריב ביום הראשון (במדבר ו,כב-ז,ז), וביום השני קורין קרבן נשיא שֶׁהַקְּרִיב בְּשֵׁנִי (שם ז,יח-כג), וכן עד יום שְׁמִינִי..."

23. או"ח תרפד,א. מקורות: תוספות (סוכה, נ"ה א', ד"ה אתקין). רמב"ם והגמ"י (הל' תפילה יג,ז, אות ל). ור' לעיל.

24. או"ח תרפד,א. מקורות: מסכת סופרים (כ,י). ור' עוד לעיל.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ביום שלאחריו, דהיינו ביום הג', וכן בכל יום; וכן נוהגין (הגהות מ'מוני פי"ג); ביום שמיני מתחילין: ביום השמיני, וגומרין כל הסדר, וקורין פרשה ראשונה של בהעלותך (ונוהגים לסיים בן עשה את המנוחה) (מנהגים).

קריאה והפטרה בראש חודש

(ל"א א') (שנינו במשנה) בפורים "ויבא עמלק". בראשי חדשים "ובראשי חדשיכם".

ראש חודש שחל להיות בשבת, מפטירין "והיה מדי חדש בחדשו"²⁵.

חל להיות (ראש חודש) באחד בשבת (ביום ראשון), מאתמול (שהוא שבת) מפטירין "ויאמר לו יהונתן מחר חדש".

(ל"א ב') אמר רב הונא: ראש חדש אב שחל להיות בשבת, מפטירין "חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטורח".

בתשעה באב גופיה, מאי מפטירין? וכו' מקרא מאי?

(ומסיק) אמר אביי: האידנא נהוג עלמא למיקרי "כי תוליד בנים (... ועשיתם פסל תמונת כל ועשיתם הרע בעיני ה' אלוהיך להכעיסו)", ומפטירין "אסוף אסיפם".

שיטות הראשונים

ראש חודש אלול שחל להיות בשבת: כתב המרדכי, ואי מיקלע ראש חודש אלול בשבת, אין מפטירין 'השמים כסאי', כי אין מדלגין ז' דנחמתא. ובשפייר"א נהגו לדלג ז' דנחמתא מפני 'השמים כסאי', ומפני 'ויאמר לו יהונתן', שהן כתובות בתלמוד.²⁶ ודעת ר"ד אבודרהם, שאין מדלגין תלתא דפורענותא וז' דנחמתא בשום הפטרה אחרת כלל. וכן פסק השו"ע.²⁷ והרמ"א כתב שנהגו להפטיר 'השמים כסאי'.²⁸

ראש חודש שחל להיות באחד בשבת: האשכול כתב, שכשראש חודש חל ביום א', מפטירין 'מחר חודש'. ואם חל גם בשבת וגם ביום א', מפטירין 'השמים כסאי'. ובאורחות חיים כתב להיפך, שכשחל רק ביום א', מפטיר כרגיל.²⁹ ורק כשראש חודש חל בשבת ויום ראשון, ואז היא מעניינא דיומא, מפטירין 'מחר חודש', להזכיר שמחר יהיה ראש חודש כמו היום. וכן נהגו גדולי צרפת. והשו"ע פסק כאשכול.^{30,31}

25. ישעיהו סו,א-כד: כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדם רגלי אי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי... והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה'...

26. וכתב עוד שם בהגהות, שאע"פ שהן כתובות בתלמוד אין בכך כלום שכבר כתבו התוספות בפרק כל שעה (פסחים מ' ב', ד"ה אבל) דבכמה דברים אנו סומכין על הספרים החיצונים ומניחין דברי התלמוד.

27. הב"י הביא דברי האבודרהם, וכתב, והוא היה בקי בהני מילי טובא, ולכן ראוי לסמוך על דבריו. וכן נוהגין להפטיר ז' דנחמתא גם כשחל ראש חודש בשבת, ואחר שגמרו ההפטרה אומרים פסוק ראשון מהפטרת 'השמים כסאי' ופסוק 'והיה מדי חודש', לזכר שהיום ראש חודש.

28. או"ח תכה,א. מקורות: מרדכי (סי' תתלא, והגהה). אבודרהם (סדר הפרשיות וההפטרות; הו"ד בב"י).

29. שלעולם אין מפטירין אלא במאי דסליק מיניה, או מעניינא דיומא, וזאת, אינה מאחת מהנה.

30. או"ח תכה,ב. וכתב השו"ע שנוהגים לומר אחר כך פסוק ראשון ואחרון מהפטרת 'ויאמר לו יהונתן', לזכר שמחר גם כן הוא ראש

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ראש חדש אב שחל להיות בשבת: מפטירין 'חדשיכם ומועדיכם שְׁנָאָה נְפִשִׁי, דהיינו 'חזון ישעיהו'. וכן כתב הרי"ף. וכתבו תוספות, רא"ש, מרדכי, ר"ן, ועוד, שאנו אין נוהגין כן, אלא נוהגין על פי פסיקתא דרב כהנא, ומפטירין 'שמעו דבר ה'".³² וכן פסק השו"ע, שמפטירין מי"ז בתמוז עד ט' באב 'תְּלַתָּא דְּפוֹרְעָנוּתָא', ומשם ועד ראש השנה 'שב דְּנַחְמָתָא', ואח"כ 'תְּרֵי דְּתִיבְתָא'. והרמ"א כתב שבמקום שאין מנהג, יקרא הפטרה 'השמים כסאי'.³³

קריאת פסוקי המוספים במפטיר: על מנהגנו שבפסח, שבועות, סוכות, ובראש השנה וביורה"כ אנו מוציאים שתי תורות, וקורין אחת בקרבנות היום, וזה אינו שנוי לא במשנה, לא בתוספתא, ולא בתלמוד בבלי וירושלמי, כתבו רי"ד ורי"ז שאינו חובה.³⁴ וכן כתבו רא"ש, רשב"א, מרדכי, ור"ן, שנכנס לסדר התפילה על ידי הגאונים.³⁵ וראבי"ה הביא ראיה לכך מירושלמי.³⁶

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות ראש חודש, סימן תכג)

ב. וְקוֹרֵא הַכֹּהֵן ג' פְּסוּקִים שֶׁהֵם: וַיְדַבֵּר, צו, וְאָמַרְתָּ. וְלוֹי חוֹזֵר וְקוֹרֵא וְאָמַרְתָּ וְקוֹרֵא אֶת הַכֶּבֶשׂ אַחַד, וְעִשְׂרִית הָאֵיפָה. וַיִּשְׂרָאֵל קוֹרֵא עוֹלֵת תָּמִיד עַד וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֶׁיכֶם. וּרְבִיעֵי קוֹרֵא וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֶׁיכֶם, עַד סוֹף.

(או"ח, הלכות ראש חודש, סימן תכה)

א. ראש חֲדָשׁ שֶׁחָל לְהֵיוֹת בְּשַׁבָּת, עֲרֵבִית שַׁחֲרִית וּמְנַחָה מִתְפַּלֵּל שְׁבַע וְאוֹמֵר יַעֲלֶה וְיָבֵא בְעֲבוּדָה, וְאִינוּ מְזַכֵּר שֵׁל שַׁבָּת בַּיַּעֲלֶה וְיָבֵא, וּמוֹצֵיאֵין שְׁנֵי סְפָרִים וְקוֹרֵין בְּרֵאשׁוֹן שְׁבַע בְּסֵדֵר הַיּוֹם, וּבְשְׁנֵי קוֹרֵא מְפַטֵּיר וּבִיּוֹם הַשַּׁבָּת וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֶׁיכֶם עַד סוֹף הַפְּרָשָׁה, וּמְפַטֵּירִין הַשָּׁמַיִם כְּסָאֵי (וְאִם מְזַכֵּר שֵׁל ראש חֲדָשׁ עֵין לְעֵיל סִמֵּן רפ"ד ס"ב), חוץ מֵרֵאשׁ חֲדָשׁ אֱלוּל שֶׁחָל לְהֵיוֹת בְּשַׁבָּת שֶׁמְפַטֵּירִין עֲנִיָּה סְעָרָה. גַּהֵ: וְיֵשׁ אוֹמְרִים הַשָּׁמַיִם כְּסָאֵי (טור וּמְרַדְכֵי פָּרָק בְּנֵי הָעִיר וּמְנַהֲגִים) וְכֵן נוֹהֲגִין בְּמִדְיָנוֹת אֵלוּ. אֲבָל ראש חֲדָשׁ אֲב שֶׁחָל לְהֵיוֹת בְּשַׁבָּת, מְפַטֵּירִין שְׁמַעוּ (אֲבוּדָרְהֵם וּמְרַדְכֵי פָּרָק בְּנֵי הָעִיר וּמְנַהֲגִים), וְיֵשׁ אוֹמְרִים הַשָּׁמַיִם כְּסָאֵי וְכֵן עָקֵר בְּמִקוֹם שְׁאִין מְנַהֵג, (ת"ה סִמֵּן י"ט וּמְנַהֲגֵי מֵהֵרָא"ק). וְאִם אֵרַע ראש חֲדָשׁ בְּד' פְּרָשִׁיּוֹת, מְפַטֵּירִין בְּשֵׁל פְּרָשָׁה (מְנַהֲגִים). וְעֵין לְקַמֵּן סִמֵּן תרפ"ה.

חודש. והרמ"א כתב שאין להפסיק מנביא לנביא, ואומרים רק הפטרת ראש חודש. מקורות: אשכול (הל' קריאת התורה, אלבק). אורחות חיים (ח"א, הל' קריאת ס"ת, סעי' ס).

31. והפטרה כשחל ראש חודש טבת להיות בשבת, ר' לעיל כ"ט ב' בהרחבה, בשיטות הראשונים.

32. ירמיה ב, ד-כ.

33. שו"ע - או"ח תכתח. רמ"א - או"ח תכה.א. שהיא הפטרת כל שבת ראש חודש. הרמ"א כתב כן על פי דברי תרומת הדשן (סי' יט) שהסתמך בזה על דברי תוספות (פסחים מ' ב', ד"ה אבל) החולקים על דבריהם כאן. אבל הגר"א (בביאורו תכה,א, ס"ק ח) חלק על דבריהם מכל וכל, וכתב שדברי תוספות (פסחים) הם טעות סופר, וכתב שוודאי דברי תוספות דמגילה עיקר, שכן הוא בפסיקתא מקורות: רי"ף ור"ן (יא א ברי"ף, ד"ה ר"ח אב). תוספות (ל"א ב', ד"ה ראש חודש). רא"ש (סי' י). מרדכי (סי' תתלא).

34. ואינו אלא תיקון הגאונים וראשי ישיבות שיקרא המפטיר במוספין לגורסם שליח צבור ויאמר אותם בתוך התפילה. רי"ד.

35. הרא"ש כתב, ואפשר שאחר שנשלם הש"ס תקנוה רבנן סבוראי או הגאונים. וישנו בסדר רב עמרם. וקצת יש סמך לדבר, מדאמרין לקמן (ל"א ב') אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע וכו' אמר לו כבר תיקנתי להם סדר קרבנות, שכל זמן שקורין בהן וכו'.

36. הראבי"ה הביא ירושלמי (שלא מופיע לפנינו) שכתוב בו: אמר רבי יצחק נפחא: שבת שחל להיות בחולו של מועד, בין בפסח בין בסוכות, קורין 'ראה אתה אומר אלי, ומפטיר קורא במוספין, ומפטיר 'היתה עלי, ובסוכות 'שים פניך אל גוג'. וכתב על כך הראבי"ה: ומשם יש ללמוד על כל מוספי הרגלים. מקורות: רי"ד (ספר המכריע סי' לא; הו"ד בשיבולי הלפט). ריא"ז (מגילה פרק ג הלכה ב סעי' יד). שבלי הלפט (סי' עט). רא"ש (סי' י). רשב"א (מגילה ל"א א'). מרדכי (סי' תתלא). ר"ן (י ב ברי"ף, ד"ה ומדאמרין דבשאר). ראבי"ה (ח"ב, מגילה, סי' תקפב).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ב. ראש חֲדָשׁ שָׁחַל לְהִיּוֹת בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת, מִפְּטִירֵין בְּשַׁבָּת שֶׁלִּפְנֵינוּ וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן מֶחָר חֲדָשׁ (ואין דוחין ענייה סערה ולא שמעו משום מֶחָר חֲדָשׁ) (מנהגים). ואם ראש חֲדָשׁ שָׁנִי יָמִים, שַׁבָּת וַיּוֹם רֵאשׁוֹן, מִפְּטִירֵין הַשְּׁמַיִם כְּסָאֵי וְנוֹהֲגִים לוֹמַר אַחַר כֶּף פְּסוּק רֵאשׁוֹן וּפְסוּק אַחֲרוֹן מִהֶפְטֶרֶת וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן לִזְכֹּר שֶׁמֶחָר גַּם כֵּן הוּא רֵאשׁ חֲדָשׁ. **הגה:** וַיֵּשׁ אומרים שְׁאִין לְהַפְסִיק מִנְבִּיא לְנְבִיא וְאִין אומרים רק הֶפְטֶרֶת רֵאשׁ חֲדָשׁ, (ת"ה סי' ב' וּפְסָקוּ סִימָן צ"ד), וְכֵן נוֹהֲגִין, אֲבָל אִם הֶפְטֶרֶת בְּאוֹתוֹ נְבִיא עוֹשִׂין כֵּן. וְכֵן אִם הָיָה חֲתָנָה בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ אוֹ בְּשַׁאֲר שַׁבָּתוֹת, שְׁאִין דּוֹחִין הֶפְטֶרֶת.

(או"ח, הלכות ראש חודש, סימן תכח)

ח. מִי"ז בְּתַמוּז וְאֵילָף מִפְּטִירֵין ג' דְּפָרְעֻנוֹתָא, ז' דְּנַחֲמָתָא, תְּרֵתִי דְּתִיבְתָא. ג' דְּפָרְעֻנוֹתָא: דְּבָרֵי יְרֵמְיָהוּ, שִׁמְעוּ דְבַר ה', חֲזוֹן יִשְׁעִיָהוּ. שֶׁבַע דְּנַחֲמָתָא: נַחֲמוּ, וְתֹאמְרוּ צִיּוֹן, עֲנִיָּה סוֹעֶרָה, אָנֹכִי, רַנִּי עֲקָרָה, קוֹמִי אוּרִי, שׁוּשׁ אֲשִׁישׁ. וּבַיּוֹם צוֹם גְּדַלְיָה בְּמַנְחָה מִפְּטִירֵין דְרָשׁוּ. וּבְשַׁבָּת שְׁבִין רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכְּפוּרִים מִפְּטִירֵים לְעוֹלָם שׁוֹבָה. וּכְשֶׁרֵאשׁ הַשָּׁנָה בַב"ג, שֵׁשׁ שַׁבָּת בֵּין יוֹם הַכְּפוּרִים לְסָכוֹת וְקוֹרִין בּוֹ הַאֲזִינוּ, מִפְּטִיר בּוֹ וַיְדַבֵּר דָּוִד. וַיֵּשׁ אומרים שֶׁכְּשֶׁרֵאשׁ הַשָּׁנָה בַב"ג, שְׁוִיֵּלָף בֵּין רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכְּפוּרִים, מִפְּטִירֵין בּוֹ דְרָשׁוּ; וּבְשַׁבָּת שְׁבִין יוֹם הַכְּפוּרִים לְסָכוֹת, שְׁקוֹרִים הַאֲזִינוּ, מִפְּטִירֵים שׁוֹבָה.

הגה: וְהַמְנַהֵג כְּסָבְרָא הָרֵאשׁוֹנָה. וּבְשַׁאֲר שַׁבָּתוֹת הַשָּׁנָה מִפְּטִירֵין מַעֲיֵן הַפְּרָשָׁה (טור) וּכְשֶׁקוֹרִין ב' פְּרָשִׁיּוֹת מִפְּטִירֵים בְּאַחֲרוֹנָה (מְרַדְכֵי פ' בְּנֵי הָעִיר), בְּלֶבֶד בְּאַחֲרֵי מוֹת וּקְדוּשִׁים דְּמִפְּטִירֵין הֲלוֹא כְּבִנֵי כְשִׁיִּים שֶׁהִיא הֶפְטֶרֶת אַחֲרֵי מוֹת (מנהגים). וְנוֹהֲגִין לְהַפְטִיר בְּחֲתָנָה שׁוּשׁ אֲשִׁישׁ, וְאִין דּוֹחִין מִפְּנֵיהֶ שׁוֹם הֶפְטֶרֶת הַנְּזַכְּרֶת כָּאֵן, וְלֹא שֶׁל ד' פְּרָשִׁיּוֹת וְלֹא שֶׁל רֵאשׁ חֲדָשׁ, אוֹ מֶחָר חֲדָשׁ אוֹ חֲנֻכָּה אוֹ שִׁירָה (מְרַדְכֵי פ' בְּנֵי הָעִיר וְהַטּוֹר וּמְנַהֲגִים), אֲבָל שְׁאֲר הֶפְטֶרֶת דּוֹחִין מִפְּנֵיהֶ. וְכִבְר נִתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן תכ"ה דְּאִין מְדַלְגִין מִנְבִּיא לְנְבִיא. וְגַם נִתְבָּאֵר שֶׁם סְעִיף ב' אִם דּוֹחִין מִפְּנֵי שֶׁל רֵאשׁ חֲדָשׁ אַחַת מֵאלוֹ הֶפְטֶרֶת שֶׁנְּזַכְּרוֹת כָּאֵן.

הקריאה בתעניות

(ל"א ב') (שנינו במשנה: בתעניות (קוראים) ברכות וקללות, ואין מפסיקין בקללות.

מנא הני מילי (שאין מפסיקים בקללות)?

אמר ר' חייא בר גמדה אמר רבי אסי: דאמר קרא: "מוסר ה' בְּנֵי אֵל תִּמְאָס".³⁷

ריש לקיש אמר: לפי שאין אומרים ברכה על הפורענות.

אלא היכי עביד?

תנא: כשהוא מתחיל, מתחיל בפסוק שלפניהם. וכשהוא מסיים, מסיים בפסוק שלאחריהן.

אמר אביי: לא שנו אלא בקללות שבתורת כהנים. אבל קללות שבמשנה תורה, פוסק. מאי טעמא? הללו (שבויקרא) בלשון רבים אמורות ("ואם לא תשמעו לי, ולא תעשו..."), ומשה מפי הגבורה אמרן. והללו (שבדברים) בלשון יחיד אמורות ומשה מפי עצמו אמרן.

תניא: רבי שמעון בן אלעזר אומר: עזרא תיקן להן לישראל, שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת,

37. משלי ג,יא. והמפסיק בהם מראה עצמו שקשה לו לקרותן. ובמסכת סופרים יליף לה מסיפיה דקרא "וְאֵל תִּקַּץ בְּתוֹכְהֶתּוֹ", אל תעשו קוצין קוצין, פסקים פסקים.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

ושבמשנה תורה קודם ראש השנה.

מאי טעמא? אמר אביי ואיתמא ריש לקיש: כדי שתכלה השנה וקללותיה.

בשלמא שבמשנה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה, אלא שבתורת כהנים, אטו עצרת ראש השנה היא?!

אין, עצרת נמי ראש השנה היא, **דתנן**: ובעצרת על פירות האילן.

שיטות הראשונים

בתעניות וקללות: כתבו **תוספות ורא"ש** שאנו נוהגים לקרוא 'ויחל', על פי **מסכת סופרים**³⁸ והטור כתב בשם **רב עמרם**, שבתעניות הכתובים בפסוק דוקא, קורין 'ויחל', חוץ מבט' באב.³⁹ ובשם **רב שר שלום** כתב, שבכל תעניות צבור וכל תעניות שגוזרים על הגשמים וכל דבר הצריך להם, אומרים 'ויחל'. וכתב **הטור** שבשבע תעניות אחרונות, קוראים ברכות וקללות. **והרמב"ם** כתב "ובשאר התעניות שאנו מתעניין על מה שארע לאבותינו - קורין בשחרית ובמנחה... ויחל משה... ובתעניות שגוזרין אותן הצבור מפני הצרות, כגון בצרת ודבר וכיוצא בהן - קורין ברכות וקללות, כדי שישבו העם ויכנע לבבם כשישמעו אותן." **והשו"ע** פסק **כרב שר שלום**. **והרמ"א** פסק **כרב עמרם**.⁴⁰

קריאת התורה בתענית בשחרית ומנחה: בגמרא לעיל, ל' ב', מבואר שאין קוראים בתענית בשחרית, דמצפרא כינופיא, מתאספים אנשים לתשובה. וכתבו רוב ככל **הראשונים** שהמנהג היום לקרוא בתענית 'ויחל', גם בשחרית וגם במנחה.⁴¹ וכן פסק **השו"ע**.⁴²

ואין מפסיקין בקללות: כתב **הרמב"ם**, "קללות שבתורת כהנים - אין מפסיקין בהן, אלא אֶחָד קורא אותן, מתחיל בפסוק שלפניהן ומסיים בפסוק שלאחריהן. וקללות שבמשנה תורה - אם רצה לפסק בהן, פוסק. וכבר נהגו העם שלא לפסק בהן, אלא אֶחָד קורא אותן." וכן כתב **השו"ע**.⁴³

38. דגרסינן התם: בתענית של תשעה באב ובשבעה אחרונות של עצירת גשמים, קורין ברכות וקללות. אבל בתעניות אחרות, קורין 'ויחל משה', ומפטייר 'דרשו ה'. וכתב הרא"ש, מיהו איכא למימר דמתניתין נמי איירי בט' באב ובשבעה תעניות אחרונות, ולא פליגי.

39. הגר"א (תקס"א, ס"ק ד) הבין בדעתו, שבשאר תעניות קוראים בשחרית פרשת השבוע, ורק במנחה 'ויחל'.

40. שו"ע - או"ח תקס"א, רמ"א - תקס"ב. על פי ביאור הגר"א (ס"ק ד, עיי"ש). מקורות: מסכת סופרים (יז,ז). תוספות (ל"א ב', ד"ה ר"ח). רא"ש (סי' ז). רמב"ם (הל' תפילה יג,ח). טור (או"ח תקס"ו; תקע"ט).

41. וכתב הר"ן (י א ברי"ף, ד"ה גרסינן בגמרא), ואם תאמר, לדידן דלית לן כנופיא, וקורין תרי זימני (שחרית ומנחה) בספר תורה בפרשת ויחל, אמאי לא קרינן בצפרא מענינא דיומא? איכא למימר דכיון דקמאי תקון הפסקה בתענית, ולא היו קורין בענינו של יום, אנן נמי לא קרינא.

42. או"ח תקס"א. מקורות: ר' לעיל.

43. או"ח תכחו. וכתב המשנ"ב (ס"ק יז), מהרי"ל הקפיד על מי שעלה לתוכחה. דדוקא השמש ששוכרין אותו לזה, אין קפידא. ומכל מקום אם קראוהו בודאי צריך לעלות (דמי שקראוהו לעלות לס"ת ואינו עולה גורם שיתקצרו ימיו), ולא יארע לו שום דבר רע; דכיון שעולה משום כבוד התורה, "שומר מצוה לא ידע דבר רע" (קהלת ח,ה). ובהרבה מקומות נוהגין שהש"ץ הקורא בעצמו עולה, ונכון הוא. עיי"ש. מקורות: רמב"ם (הל' תפילה יג,ז).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות תענית, סימן תקסו)

א. בתענית צבור אומר שליח צבור עננו בין גואל לרופא, וחותם: ברוך אתה ה' העונה לעמו ישראל בעת צרה (ואם שכח עין לעיל סוף סימן קי"ט, סעיף ד); וקורים ויחל בשחרית ובמנחה, בין שחל בשני ובחמישי בין שחל בשאר הימים. הגה: ומפטירין במנחה, דרשו, ובשחרית אין מפטירין, חוץ מבתשעה באב, וקורים אפלו כשחל בערב שבת (מהרי"ל). ואם מתענים בראש חדש, קורים שחרית פרשה ראש חדש, ומנחה בשל תענית (ר"ן ספ"ק דתענית ובית יוסף בשם רוקח).

ב. כשהצבור גוזרים תענית על כל צרה שלא תבא עליהם, וכן בתעניות שני וחמישי ושני שאחר הפסח ואחר החג, שנהגים באשכנז להתענות הצבור, נהגו הראשונים לומר שליח צבור עננו בין גואל לרופא, ולקרוא ויחל. הגה: מיהו אם קבעו התענית בב' וה' אין דוחים פרשת השבוע בשחרית, אלא קורין בשחרית בפרשה ולערב קורין ויחל, בלבד בה"ב, שמתעניין אחר הפסח וסכות, שקורין שחרית וערבית ויחל והכי נהוג...

(או"ח, הלכות ראש חודש, סימן תכח)

ו. קללות שבתורת כהנים אין מפסיקין בהם, אלא אחד קורא כלם ומתחילין בפסוקים שלפניהם ומסיים בפסוקים שלאחריהם; אבל קללות שבמשנה תורה יכולין להפסיק בהם, ואף על פי כן נהגו שלא להפסיק בהם (וכן נהגין שלא לקרות אחד בשמו לעלות אלא קורין מי שירצה).

הקריאה בשני וחמישי

(ל"א ב') תנו רבנן: מקום שמפסיקין בשבת שחרית, שם קורין במנחה. במנחה, שם קורין בשני. בשני, שם קורין בחמישי. בחמישי, שם קורין לשבת הבאה, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: מקום שמפסיקין בשבת שחרית, שם קורין במנחה, ובשני ובחמישי ולשבת הבאה.

אמר רבי זירא: הלכה, מקום שמפסיקין בשבת שחרית, שם קורין במנחה ובשני ובחמישי ולשבת הבאה.

שיטות הראשונים

מהיכן קוראים בשבת במנחה, ובשני וחמישי: פסקו כל הראשונים כהכרעת רבי זירא, כדעת רבי יהודה, שבכולם קורא ממקום שפסק בשבת שחרית. וכן פסק השו"ע⁴⁴.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות קריאת ספר תורה, סימן קלה)

ב. מקום שמפסיקין בשבת בשחרית, שם קורין במנחה, ובשני ובחמישי, ובשבת הבאה...

44. או"ח קלה, ב. וכתב המשנ"ב (ס"ק ד), ואם טעו וקראו לשלושה הקראים בפרשה ראשונה של סדר שבוע העבר, או של שבוע הבא לאחר שבוע זה, אם הוא מעכב בדיעבד או לא, עיין בפתחי תשובה שהביא דעות האחרונים בזה. מקורות: רמב"ם (הל' תפילה יג, ג). רא"ש (סי' יא).